

2015. gada jūlijs
Autors: **Māris Brizgo**

ATVIEGLOTA IEPIRKUMA LĪGUMU GROZĪŠANA

Saeima 2015.gada 14.maijā otrajā un galīgajā lasījumā steidzamības kārtībā atbalstīja Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sagatavotos grozījumus Publisko iepirkumu likumā, kas turpmāk atvieglos pasūtītājiem iespējas publiskajos iepirkumos bez papildus procedūras palielināt līguma summu.

Latvija pārņem direktīvas prasības

Saeimas atbalstītais jaunais regulējums nav Latvijas izgudrojums un jauninājums publisko iepirkumu jomā, bet gan jaunās Eiropas Savienības direktīvas 2014/24/ES dažu prasību ieviešana Latvijas tiesību sistēmā vēl pirms noteiktā direktīvas ieviešanas termiņa (18.04.2016.). Faktiski Latvijas, un arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu, rīcības brīvība publisko iepirkumu jomā ir ierobežota, un visām dalībvalstīm ir jāvadās saskaņā ar direktīvās noteikto kārtību. Tas nozīmē, ka Latvija minētos grozījumus varēja veikt tikai, pateicoties izmaiņām publisko iepirkumu direktīvā, un agrāk šādus grozījumus nebūtu atļauts veikt.

Likuma noteikumi pirms grozījumiem

Pirms minētajiem Saeimas atbalstītajiem grozījumiem būtiskus grozījumus jau noslēgtajā iepirkuma līgumā varēja veikt tikai tad, ja iepirkuma izsludināšanās brīdī nolikuma noteikumi vai pie nolikuma pievienotais iepirkuma līguma projekts skaidri un nepārprotami paredzēja grozījumu iespēju un noteica gadījumus, kad grozījumi ir pieļaujami, grozījumu apjomu un būtību. Tātad pasūtītājam, jau gatavojot iepirkuma dokumentāciju, bija jāpārdomā tie gadījumi, kuros līguma izpildes gaitā varētu notikt kādas nepieciešamas izmaiņas un šos gadījumus precīzi jāapraksta. Tādi vispārēja rakstura formulējumi kā „iepirkuma līgumu var grozīt pusēm savstarpēji vienojoties” neder un neatbilst Publisko iepirkumu likumam, jo likums prasa pietiekamu detalizācijas pakāpi.

Šobrīd, gadījumā, ja pasūtītājs ir aizmirsis ietvert nolikumā minētos gadījumus vai atrunātie gadījumi neietver to gadījumu, kas pamato izmaiņas iepirkuma līgumā, pasūtītājam ir pienākums sākt sarunu procedūru ar noslēgtā līguma izpildītāju. Sarunu procedūru var piemērot, ja ir vajadzīgi papildu būvdarbi vai pakalpojumi, kuri sākotnēji netika iekļauti līgumā, bet kuri neparedzamu apstākļu dēļ kļuvuši nepieciešami iepriekš noslēgtā līguma izpildei. Tāpat, vērtējot izmaiņu nepieciešamību, jāņem vērā, ka sarunu procedūru var piemērot, ja papildu būvdarbus vai pakalpojumus nevar tehniski vai ekonomiski nodalīt no iepriekš noslēgtajā līgumā paredzētajiem būvdarbiem vai pakalpojumiem, neradot ievērojamas grūtības pasūtītājam. Ja tomēr būvdarbus vai pakalpojumus iespējams nodalīt, sarunu procedūru var piemērot tikai, ja papildu būvdarbi vai pakalpojumi ir būtiski nepieciešami iepriekš noslēgtā līguma izpildei. Ja tiek konstatēts, ka nav pamata piemērot minēto sarunu procedūru, tad pasūtītājs ir spiests organizēt atsevišķu jaunu iepirkumu papildu būvdarbiem vai pakalpojumiem.

Pamatojums grozījumu steidzamībai

Kā jau minēts iepriekš, jaunie Publisko iepirkumu likuma grozījumi priekšlaicīgi ievieš Eiropas Savienības direktīvas 2014/24/ES prasības. Šobrīd ir izveidota darba grupa Finanšu

ministrijā, kuras uzdevums ir izstrādāt jaunu publisko iepirkumu likumprojektu, kurā būtu ieviestas visas jaunās direktīvas prasības, tai skaitā arī prasības, kas noteiktas jaunajos Publisko iepirkumu likuma grozījumos. Nepieciešamība jau tagad ieviest likumā iespēju grozīt iepirkuma līguma summu bez jaunas procedūras, pamatota ar vajadzību veiksmīgi pabeigt Eiropas Savienības fondu 2007. – 2013.gada plānošanas perioda finansējuma apgūšanu. Šobrīd jau aktīvi ir sākusies būvdarbu sezona un prakse liecina, ka daudzos gadījumos ir pamatota nepieciešamība ieviest noteiktas korekcijas noslēgtajos līgumos.

Jaunie grozījumi stāsies spēkā jau nākamajā dienā pēc to izsludināšanas Latvijas Vēstnesī, nevis četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, kā tas ir noteikts Satversmes 69.pantā.

Tiesiskais regulējums pēc grozījumiem

Nākamajā dienā pēc tam, kad minētie grozījumi būs izsludināti, pasūtītājam būs pieejamas šādas trīs iespējas līguma grozījumiem:

- 1) Grozīt bez jaunas procedūras, ja tas ir izsmelošu paredzēts iepirkuma nolikumā;
- 2) Piemērot sarunu procedūru Publisko iepirkumu likuma 63.pantā noteiktajā kārtībā;
- 3) Grozīt bez jaunas procedūras, nepārsniedzot likuma grozījumos noteiktās robežas.

Pasūtītājs varēs veikt vairākus grozījumus līgumā bez jaunas iepirkuma procedūras organizēšanas, ja visu šo grozījumu kopējā summa vienlaicīgi nepārsniegs gan Ministru kabineta 2010.gada 8.jūnija noteikumos Nr.519 "Noteikumi par publisko iepirkumu līgumcenu robežām" noteiktās līgumcenu robežas (piemēram, būvdarbiem – EUR 5,186,000; piegādēm un pakalpojumiem – EUR 134,000 – gadījumi, kad paziņojums tiek publicēts Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī), gan 10% no sākotnējās līgumcenas piegāžu un pakalpojumu gadījumā vai 15% – būvdarbu gadījumā.

Tātad, līdzko grozījumu vērtību summa sasniegs minētos ierobežojumus, pasūtītājam būs jārīko sarunu procedūra vai jauna iepirkumu procedūra, ja sarunu procedūra nebūs atļauta. Jāatceras, ka gadījumā, ja grozījumi būs virs noteiktajiem 10-15%, pasūtītājs varēs vest sarunu procedūru likumā noteiktajā kārtībā ar līdzšinējo līguma izpildītāju un vienoties par grozījumiem līdz pat 50% no sākotnējās līguma summas.

Svarīgi norādīt, ka joprojām būs tomēr svarīgi nolikumā paredzēt jau praksē pārbaudītus gadījumus, kad objektīvi var rasties nepieciešamība palielināt līguma summu bez jaunas iepirkuma procedūras (piemēram, nodokļu izmaiņas, būtiskas izmaiņas energoresursu cenās, tehnoloģiju izmaiņas utt.), jo nolikumā paredzēto grozījumu summa netiks pieskaitīta to grozījumu summai, kas atrunāta Saeimas atbalsstītajos Publisko iepirkumu likuma grozījumos. Tāpat netiks pieskaitīta arī to grozījumu summa, kuri tiks veikt sarunu procedūras ietvaros. Tātad pasūtītājiem būs daudz dažādu iespēju veikt izmaiņas nepieciešamības gadījumā.

Nosacījumi līguma grozījumu veikšanai

Jaunie likuma grozījumi neparedz nekādus priekšnosacījumus, lai pasūtītājs varētu veikt grozījumus jau noslēgtajā iepirkuma līguma noteiktajās 10-15% robežās attiecīgi piegādes vai pakalpojuma līguma gadījumā un būvdarbu līguma gadījumā. Savukārt, Eiropas Savienības direktīva 2014/24/ES tieši nosaka, ka nav jāpārbauda neviens no nosacījumiem grozījumu veikšanai.

Neskatoties uz iepriekš noteikto un plašo rīcības brīvību, pasūtītāju joprojām ierobežo vienlīdzīgas un taisnīgas attieksmes princips pret visiem pretendentiem. Proti, pasūtītājs nedrīkst izmantot likuma doto iespēju veikt grozījumus bez jaunas iepirkuma procedūras tikai, lai paaugstinātu pretendenta cenas bez jebkādas objektīvas nepieciešamības. Direktīvas

preambula nosaka, ka veikt izmaiņas iepirkuma līgumā noteiktajās robežās var tad, ja pasūtītājam ir radusies nepieciešamība pēc papildu būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem, īpaši tad, ja papildu piegādes ir paredzētas vai nu esošo pakalpojumu, piegāžu vai iekārtu daļējai aizstāšanai, vai to papildināšanai, ja piegādātāja maiņas dēļ līgumslēdzēja iestāde būtu spiesta iegādāties materiālus, būvdarbus vai pakalpojumus ar atšķirīgiem tehniskiem parametriem un tas ekspluatācijā un apkopē radītu nesaderību vai nesamērīgas tehniskās grūtības.

Tāpat grozījumi bez iepirkuma procedūras būtu pieļaujami situācijās, kad pasūtītāji saskaras ar ārējiem apstākļiem, ko tie nevarēja paredzēt līguma slēgšanas laikā, it īpaši ilgtermiņa līgumu gadījumos.

Ja izmaiņu rezultātā mainās visa iepirkuma raksturs, piemēram, ja iepērkamie būvdarbi, piegādes vai pakalpojumi tiek aizstāti ar kaut ko atšķirīgu vai ja būtiski mainīts iepirkuma veids, tad pasūtītājam tomēr ir pienākums organizēt un rīkot jaunu iepirkumu papildus piegādēm, pakalpojumiem vai darbiem.

Kontroles nepieciešamība

Lai arī minēto likuma grozījumu mērķis ir sabiedriski svarīgs un tie noteikti veicinās ekonomikas attīstību, nedrīkst aizmirst, ka tos var censties izmantot arī ļaunprātīgi. Piemēram, pretendents var piedāvājumā mākslīgi samazināt cenu minēto atļauto 10-15% robežās, lai uzvarētu konkurentus, un tad prettiesiski norunāt ar pasūtītāju palielināt līguma cenu par nepamatotiem un izdomātiem papildu pakalpojumiem vai darbiem. Šāda rīcība noteikti būtu sodāma likumā noteiktajā kārtībā un tiesību aizsardzības iestādēm būtu rūpīgi jāuzrauga, lai šāda prakse netiktu piekopta.